

Toekomststrategie 2015-2019 de Bibliotheek Ommen

“op weg naar een brede bibliotheek”

Inhoudsopgave

0	Samenvatting	3
1	De maatschappij en de openbare bibliotheek	4
1.1	Maatschappelijke trends	4
1.2	Ontwikkelingen binnen de branche	5
1.3	Visie op rol openbare bibliotheek	7
2	De Bibliotheek Ommen en de maatschappij	8
2.1	Missie, visie en kernwaarden	8
2.2	Strategie	9
2.3	Strategische doelstellingen	10
2.4	Kritische succesfactoren	11
3	Jaarplan 2015/2016	12
	Bijlage 1 Terugblik meerjarenplan 2011-2014	13
	Bijlage 2 Cijfers: uitleen en leden	14

0 Samenvatting

De maatschappelijke ontwikkelingen in ogenschouw nemend, presenteert Bibliotheek Ommen een nieuwe toekomstvisie voor de periode 2015–2019. Meedoen in de maatschappij wordt steeds lastiger. Enerzijds wordt er minder voor je gedaan (terugtrekkende overheid, groter beroep op zelfredzaamheid), anderzijds wordt er meer van je gevraagd (kennismaatschappij, digitalisering). Een groeiende groep mensen mist de benodigde vaardigheden en dreigt buiten de boot te vallen.

De Bibliotheek biedt hiervoor een oplossing en ondersteunt burgers bij het participeren in de samenleving. In de eerste plaats door toegang te bieden tot kennis en informatie, maar steeds meer ook door het actief stimuleren van zelfontplooiing. Bijzondere aandacht gaat uit naar jeugd en kwetsbare groepen in de samenleving.

In de vorige beleidsperiode is vooral ingezet op het moderniseren van de schatkamer (de fysieke uitleenbibliotheek en de digitale bibliotheek) en het verbeteren van de financiële positie. In deze beleidsperiode wil de Bibliotheek Ommen haar dienstverlening verbreden om haar maatschappelijke rendement te vergroten en haar missie te verwezenlijken. Omdat de bibliotheek dat binnen de huidige financiële kaders moet realiseren, vindt dit stap voor stap plaats.

Om dit te behalen zijn er vijf speerpunten benoemd:

Het optimaliseren van de uitleenbibliotheek

De bibliotheek blijft toegangspoort tot betrouwbare, objectieve en relevante informatie en culturele bronnen en handhaaft de huidige voorzieningen. De dienstverlening wordt nog efficiënter.

Het integreren van de fysieke en digitale bibliotheek

Digitaal lezen wordt steeds belangrijker, maar het papieren boek verdwijnt zeker niet. Het een sluit het ander niet uit, maar versterken elkaar. De digitale en fysieke bibliotheek worden op elkaar afgestemd. De klant wordt gestimuleerd om van beide veelvuldig gebruik te maken.

Het versterken van de educatieve functie

De bibliotheek voorkomt én bestrijdt achterstanden op gebied van lezen en schrijven: het fundament voor individuele ontplooiing. Digitale vaardigheden zijn tevens onmisbaar om mee te kunnen doen, ook hier werken we aan. Samen met voorschools-, primair en voortgezet onderwijs voor jeugd en jongeren, en samen met maatschappelijke instellingen voor kwetsbare volwassenen bouwen we de dienstverlening uit.

Het versterken van de ontmoetingsfunctie

Sociale cohesie en sociale activering zijn belangrijke voorwaarden voor een prettig leefklimaat waarin men zich zowel individueel als collectief ontwikkelt. Als natuurlijke ontmoetingsplaats en typische netwerkorganisatie gaat de bibliotheek een grotere bijdrage leveren aan het versterken van de lokale maatschappij.

Het versterken van de positie van de bibliotheek

De bibliotheek vergroot haar draagvlak door beter aan te tonen hoe zij van waarde is voor de maatschappij. Tegelijkertijd bouwt zij aan zekerheid door meer samen te werken binnen en buiten de branche; de enige manier om een bredere dienstverlening vorm te geven.

1 De maatschappij en de openbare bibliotheek

1.1 Maatschappelijke trends

De samenleving is volop in beweging. Hieronder worden de trends die met name interessant zijn voor het bibliotheekwerk nader beschreven.

Economische, sociale en demografische trends

De economische crisis is hardnekkig en heeft grote gevolgen voor de gemeentefondsen. Met de decentralisatie van het sociaal domein wordt de druk op het gemeentebudget alleen maar groter. Met de decentralisatie gaat een groter beroep op de zelfredzaamheid van de burger en de roep om een participatiesamenleving gepaard. En dat terwijl er ook sprake is van een grote mate van individualisering, van polarisatie (economische, politiek, religieus, etc.) en van een complexe kennismaatschappij waarin men over steeds meer vaardigheden en kennis moet beschikken om er aan deel te kunnen nemen. Het verschil tussen de burgers hoog op de participatieladder en zij die moeite hebben om mee te draaien wordt steeds groter. Daarnaast wordt deze laatste groep mensen ook steeds groter. Dit heeft niet alleen implicaties voor deze individuele mensen, maar voor de gehele maatschappij. Een goede leesvaardigheid en mediawijsheid zijn van groot belang voor een groeiende economie, een succesvolle carrière, de nationale volksgezondheid en een bloeiend cultureel-maatschappelijk leven. Kortom voor een moderne kennismaatschappij (als Nederland). Een ander fenomeen is de vergrijzing van Nederland. Dit geldt nog eens extra voor kleine plattelandsgemeenten als Ommen. Dorpen raken leeg door de aantrekkingskracht van steden op jonge mensen. Voorzieningen trekken weg met alle gevolgen van dien voor de leefbaarheid van deze kernen.

Technologische en consumententrends

Het gebruik van e-books, e-content, smartphones, tablets en sociale netwerken neemt steeds verder toe. De manier waarop we informatie zoeken en verwerken is veranderd. Internet is onderdeel geworden van het dagelijkse leven, mensen geven hiermee hun identiteit vorm, leggen contacten, discussiëren en produceren ook zelf "informatie". De moderne consument maakt gebruik van deze media en is goed geïnformeerd. Consumenten worden niet alleen slimmer, maar ook veeleisender. Mensen raken eraan gewend dat ze alles kunnen krijgen op het moment dat zij dat willen en dat het aanbod aan hun interesses wordt aangepast.

De arbeidsmarkt is de afgelopen jaren flexibeler geworden. Het aantal zzp-ers neemt toe. Flexibel werken wordt steeds gebruikelijker, ook bij werknemers met een vaste baan. Dankzij steeds verdergaande internettechnologie kan tijd en plaats onafhankelijk gewerkt worden.

Milieubewustzijn en ecologisch verantwoord consumeren beginnen een steeds groter draagvlak te krijgen. Daarbij ontstaat er een grotere behoefte aan zingeving, persoonlijke groei en maatschappelijke betrokkenheid. Steeds meer mensen streven naar een betere levenskwaliteit, een gezond lichaam, authenticiteit, betekenis en diepgang.

Trends binnen de bibliotheekbranche

Er is breed sprake van een daling van het aantal uitleningen. Men leest steeds minder en daarnaast leest men steeds meer digitaal. Het gebruik van e-books neemt toe, maar vaak komt de lezer op een illegale manier aan zijn materiaal. Het aantal betalende leden neemt dan ook af. Het aantal jeugdleden groeit nog wel licht door de toenemende focus op leesbevorderende programma's. In bijlage 2 worden deze trends grafisch weergegeven.

De innovatieagenda wordt door de afnemende lokale budgetten steeds meer landelijk bepaald (digitale bibliotheek, lees- en mediawijsheid bevorderende programma's). Tegelijkertijd worden de verschillen tussen bibliotheken (rijk en arm, stad en platteland) groter en is het moeilijk om als netwerk bijeen te blijven. Bibliotheken zoeken steeds meer de samenwerking zowel met lokale instellingen (cultuur, educatie, welzijn) als onderling in regionaal verband om hun maatschappelijke waarde te vergroten en/of efficiënter te werken. Soms resulteert dit in een fusie, maar vaak ook in wisselende partnerships op verschillende gebieden.

De nieuwe bibliotheekwet

Per 1 januari 2015 is de nieuwe bibliotheekwet ingegaan (WSOB jan 2015). De wet stelt dat het geven van publieke toegang tot informatie en cultuur het doel is van de openbare bibliotheek. De openbare bibliotheek heeft de volgende waarden: betrouwbaarheid, onafhankelijkheid, authenticiteit, pluriformiteit en toegankelijkheid. Een bibliotheek is pas een openbare bibliotheek als op stichtingsniveau invulling wordt gegeven aan de 5 kernfuncties (Kennis & Informatie, Ontwikkeling & Educatie, Lezen & Literatuur, Ontmoeting & Debat, Kunst & Cultuur,). De wet legt daarnaast vast dat het leveren van digitale diensten een publieke taak vormt en onverbreekbaar is verbonden met de fysieke bibliotheek. De landelijke overheid draagt de kosten voor het beheer en de ontwikkeling van de digitale bibliotheek, de lokale bibliotheken en gemeenten zijn verantwoordelijk voor de fysieke bibliotheek (en de toegang tot de digitale bibliotheek). Een bibliotheek die niet voldoet aan bovenstaande voorwaarden kan uit het netwerk gezet worden.

Koninklijke bibliotheek (KB)– regisseur van de digitale bibliotheek in het bibliotheekstelsel

Per 1 januari 2015 is het sectorinstituut openbare bibliotheken en Bibliotheek.nl ondergebracht bij de KB. De KB gaat uitvoering geven aan de nieuwe wet openbare bibliotheken en is verantwoordelijk voor de digitale bibliotheek (en de digitale infrastructuur). De KB heeft onlangs haar nieuwe beleidsplan gepresenteerd "De kracht van het netwerk 2015-2018". Om inhoud te geven aan de digitale bibliotheek wordt geld onttrokken aan het gemeentefonds. Hiervoor wordt digitale content ingekocht (e-books en andere digitale content) die beschikbaar komt voor leden van de bibliotheek. Een belangrijk onderdeel – en nog steeds een discussiepunt – is het digital only abonnement. Gaat dit via de KB lopen of via de lokale bibliotheken? De branchevereniging VOB is hierover in onderhandeling met de KB (voor het vasthouden van digitaal en fysiek bij de lokale bibliotheken). Naast de digitale infrastructuur zijn de nationale bibliotheekcatalogus (NBC) en het Datawarehouse belangrijke onderdelen van de digitale bibliotheek. Planning voor oplevering is nog niet bekend. Aansluiting bij de digitale bibliotheek (inclusief NBC en Datawarehouse) wordt vanuit het Overijssels netwerk gecoördineerd en georganiseerd.

Inhoudelijk streeft de KB ernaar om zoveel mogelijk in te zetten op het bestrijden van laaggeletterdheid (basisvaardigheden) en hiervoor voor de branche goede modules te ontwikkelen. Dit doen ze samen met de partners stichting Lezen en Schrijven (Taalpunt) en Kunst van Lezen (de Bibliotheek op School).

Tel mee met Taal

Op 6 maart stuurde minister Bussemaker (OCW) met de collega's van SZW en VWS, de beleidsbrief Actieprogramma 'Tel mee met taal' naar de Tweede Kamer; het vervolg op het succesvolle Actieplan Laaggeletterdheid. In de beleidsbrief zetten de departementen de plannen voor taalbevordering en bestrijding laaggeletterdheid uiteen voor de komende periode. Met het programma is een bedrag van ruim € 50 miljoen gemoeid voor de komende drie jaar. Het programma beoogt te werken in een netwerkstructuur waarin gemeenten een regierol hebben gefaciliteerd door landelijke stichtingen als Kunst van Lezen gericht op de preventie van laaggeletterdheid (met bijvoorbeeld De Bibliotheek op School) en de stichting Taal voor het Leven gericht op de bestrijding van laaggeletterdheid (met bijvoorbeeld de Taalpunten). Eén van de doelstellingen is een lokale infrastructuur op te zetten om laaggeletterden te bereiken en verder te helpen. Daarnaast is het de bedoeling dat per arbeidsmarktregio een Taalakkoord wordt bereikt waar alle stakeholders zich aan committeren. Het programma dicht ook een grote faciliterende, verbindende en uitvoerende rol toe aan de openbare bibliotheken.

Branchestrategie Vereniging Openbare bibliotheken (VOB)

De VOB heeft in haar branchestrategie (De bibliotheek levert waarde 2012-2016) drie lijnen opgenomen: de lijn exploitatie, de lijn projecten en de lijn beleid. Op de drie lijnen zijn sleutelprojecten gestart. Belangrijkste is het ontwikkelen van de nationale bibliotheekpas. De nationale bibliotheekpas wil met een nieuwe propositie meer Nederlanders verbinden aan de bibliotheek. Iedereen met een pas kan in elke bibliotheek in Nederland materialen lenen. Ook worden de tarieven gelijk geschakeld. In 2015 wordt hierover in de ALV van de VOB een besluit genomen, zodat de pas in 2016 kan worden ingevoerd.

Voor Overijssel betekent dit voor het gastlenen niet zoveel omdat we in Overijssel al gastlenen kennen. Voor de pas moeten de bibliotheken wel investeren in RFID passen en RFID apparatuur. Hoe hoog die investeringen zijn is nu nog niet bekend.

Provinciale ontwikkelingen

Het netwerk van Overijsselse bibliotheken heeft in een tweedaagse in maart 2015 stappen gezet in het verder verstevigen van het netwerk om zoveel mogelijk lokaal rendement te krijgen van de samenwerking. Belangrijke thema's daarbij zijn het lokale beleid m.b.t. samenwerking met andere organisaties, de bibliotheek in het sociale domein en het zoeken van een antwoord op verdergaande bezuinigingen. Het komt neer op het gezamenlijk vinden van een goed antwoord op de noodzakelijke transitie van schatkamer naar werkplaats en ontmoetingsplaats. Hoe ruimte (middelen) vrij te maken om stevig inhoud te geven aan de educatieve en maatschappelijke functie? Wat betekent dit voor personeel? Voor de formule? Voor de manier van samenwerken? In 2015 zal het netwerk dit oppakken en de meerjaren strategie verder actualiseren.

Er komt een nieuwe vorm van samenwerken binnen het netwerk. Er wordt een basispakket en een pluspakket ontwikkeld; waarbij het basispakket (en voorwaarden) verplicht is en het pluspakket optioneel. Van de commissiestructuur wordt afscheid genomen.

De provincie Overijssel heeft vooralsnog geen bezuiniging opgelegd aan de Rijnbrink Groep. Wel zal de provincie onderzoeken wat het bibliotheekveld nodig heeft van de ondersteuningsorganisatie als partner in het netwerk. De Rijnbrink Groep heeft zelf ook al een traject ingezet naar meer transparantie over de subsidie inzet.

1.3 Visie op rol openbare bibliotheek

Hieronder een visie op hoe de openbare bibliotheek kan inspelen op de maatschappelijke trends en de ontwikkelingen binnen de branche.

De Bibliotheek helpt mensen zich basisvaardigheden eigen te maken

Lezen en schrijven vormen het fundament voor individuele ontplooiing. Maar men moet ook voldoende digitaal en informatievaardig zijn om mee te kunnen in de moderne maatschappij. Het op maat bevorderen van lezen en mediawijsheid staat voor bibliotheken centraal, opdat zo veel mogelijk mensen mee kunnen doen. Dat gebeurt in samenwerking met onderwijsinstellingen, peuterwerk, consultatiebureaus, zorg- en welzijnsinstellingen. De Bibliotheek verkleint achterstanden en bestrijdt laaggeletterdheid (is nu ruim 12%!) en biedt hulp aan mensen die door allerlei oorzaken (dyslexie, fysieke beperkingen) meer moeite met lezen hebben. Daarnaast leveren bibliotheken een bijdrage aan het ontwikkelen van 21st century skills zoals kritisch denken, culturele vaardigheden, ICT geletterdheid en communiceren.

De Bibliotheek faciliteert een leven lang leren

Leren gebeurt niet alleen in het klaslokaal. Veel van de persoonlijke ontwikkeling vindt plaats buiten schooltijd en na de schooljaren. De Bibliotheek helpt mee om de algemene ontwikkeling van jongeren en volwassenen te bevorderen en bij te houden en laat zij hen kennis maken met het onbekend. Zij biedt studieplekken goed voorzien van studiemateriaal, hardware en toegang tot digitale bronnen. Maar zij stimuleert ook kennisdeling, debat en verbindt mensen met elkaar en organisaties en koppelt leervraag aan (lokaal) aanbod.

De Bibliotheek is toegangspoort tot betrouwbare, objectieve en relevante informatie

Informatie is er in overvloed. De Bibliotheek is een laagdrempelige, veilige plek waar informatie op maat beschikbaar is en onafhankelijk wordt aangeboden. Zonder belemmeringen, eenvoudig te vinden en betaalbaar te raadplegen. De digitale Bibliotheek is altijd, overal en via elk apparaat toegankelijk. Goed geïnformeerde burgers, die ook nog eens uit de voeten kunnen met moderne communicatiemiddelen (internet, sociale media), zijn maatschappelijk actieve, participerende burgers.

De Bibliotheek is toegangspoort tot cultuur

Cultuur vormt de samenleving. De Bibliotheek stimuleert cultuurbeleving door toegang te bieden tot culturele bronnen, tot verbeelding en nieuwe gezichtspunten. Middels haar faciliteiten en laagdrempelig karakter biedt zij mensen een "podium" en brengt zij gelijkgestemden samen maar biedt zij ook ruimte om met elkaar in debat te gaan en empathie te ontwikkelen.

De Bibliotheek faciliteert ontmoeten

In onze kennismaatschappij groeit de behoefte van mensen om kennis, interesses en ervaringen met elkaar te delen en elkaar te ontmoeten. Leren en jezelf ontplooien gebeurt steeds vaker in ontmoeting met anderen. Ook op het professionele vlak geldt dat mensen zoeken naar een plek om te werken, vakkennis verder te ontwikkelen, te netwerken en kennis te delen. De bibliotheek biedt een plek (zowel fysiek als digitaal) waar mensen elkaar vinden en informatie en ervaringen kunnen uitwisselen. Er zijn steeds minder informele publieke plaatsen, zoals de Bibliotheek, waar mensen samen kunnen komen zonder de verplichting iets te consumeren of te kopen. Plekken waar je de ander echt kunt ontmoeten en aandacht kunt hebben voor elkaars gedachtegoed zijn essentieel voor de vitaliteit van een gemeenschap. De Bibliotheek is bij uitstek zo'n plek: iedereen kan er binnenkomen, er verblijven of cultuur proeven zonder meteen diep in de buidel te hoeven tasten. Het is dé plek om andere mensen te ontmoeten en draagt bij aan de sociale samenhang en leefbaarheid van gemeenten.

2 De Bibliotheek Ommen en de maatschappij

Hoofdstuk 1 beschrijft de maatschappelijke trends, de ontwikkelingen binnen de branche en de rol die de openbare bibliotheek in dat kader kan spelen. In dit hoofdstuk wordt de missie en visie van de Bibliotheek Ommen beschreven en de strategische keuzes die de Bibliotheek Ommen binnen het kader van hoofdstuk 1 maakt, omdat er nu eenmaal keuzes gemaakt moeten worden.

2.1 Missie, visie en kernwaarden

Missie en visie

De Bibliotheek Ommen ondersteunt burgers bij het leren en kunnen participeren in de samenleving. Zij doet dit door laagdrempelige toegang te bieden tot informatieve en culturele bronnen en door te helpen vaardigheden aan te leren die nodig zijn om deze bronnen toe te passen. Maar ook door het faciliteren en stimuleren van een leven lang leren (zelfontplooiing) en door het bieden van een laagdrempelige ontmoetingsplaats waar men kennis, ervaring en interesses kan delen. De Bibliotheek levert daarmee een cruciale bijdrage aan de (kennis)samenleving en de sociale cohesie binnen de gemeenschap.

De Bibliotheek Ommen heeft daarbij bijzondere aandacht voor de jeugd en groepen onderaan de participatieladder. Daarbij werkt zij nauw samen met lokale partners, het bibliothekennetwerk en de gemeenschap.

Kernwaarden

De Bibliotheek Ommen werkt vanuit de volgende kernwaarden:

Betrouwbaarheid: als instituut biedt de Bibliotheek toegang tot betrouwbare informatie. Daarnaast is de Bibliotheek een betrouwbare partner voor gemeente, de partijen waarmee zij samenwerkt, de gebruikers en medewerkers.

Betrokkenheid: de Bibliotheek is betrokken bij de samenleving en bij de Ommen gemeenschap in het bijzonder. De Bibliotheek weet wat er leeft en speelt daar op in.

Toegankelijkheid: de Bibliotheek is er voor iedereen ongeacht leeftijd, religie, sexe, etc. In haar dienstverlening (aanbod, spreiding, openingsuren, prijs) houdt zij daar rekening mee.

Onafhankelijk: de Bibliotheek is neutraal en niet-commercieel

Governance Code Cultuur

De Bibliotheek Ommen hanteert en respecteert de principes van de Governance Code Cultuur.

Visie gemeente op rol bibliotheek

In het beleidsplan "Meedoen in Ommen, 2012-2015" staat dat de openbare bibliotheek een belangrijke rol speelt bij de zelfredzaamheid van burgers en dat openbare bibliotheken de taak hebben alle burgers vrije toegang te bieden tot informatie, kennis en cultuur, zodat zij zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in de maatschappij. Het plan benoemt de bibliotheek als gids in de overvloed van informatie, als motor van economische groei en als ontmoetingsplek. De bibliotheek dient er voor iedereen te zijn, maar met speciale aandacht voor de jeugd en kwetsbare groepen. Daarnaast stelt de gemeente een aantal eisen aan de bibliotheek zoals de deelname aan het landelijk en provinciaal netwerk en een aanbod voor het onderwijs.

2.2 Strategie van de Bibliotheek Ommen

De Bibliotheek Ommen heeft zich de afgelopen jaren vooral gericht op het moderniseren van de schatkamer (de fysieke uitleenbibliotheek en de digitale bibliotheek) en het verbeteren van de financiële positie, zie bijlage 1 terugblik meerjarenprogramma 2011-2014. Dit was logisch gezien de financiële situatie en het feit dat de uitleenfunctie dé functie is waaraan de Bibliotheek haar grote bekendheid, bereik, kracht en laagdrempeligheid te danken heeft en daarmee ook de basis vormt van de andere functies. Maar zoals te concluderen valt uit de trends en te lezen valt onder de visie op de rol van de openbare bibliotheek gaat het niet alleen om het bieden van een toegangspoort tot informatieve en culturele bronnen. De dienstverlening van de Bibliotheek zal zich verder moeten verbreden wil zij haar functie kunnen vervullen. Om het maatschappelijk rendement van de Bibliotheek nog meer te vergroten, maakt de Bibliotheek Ommen voor de komende beleidsperiode (2015-2019) de volgende strategische keuzes.

Het optimaliseren van de uitleenfunctie

De Bibliotheek Ommen wil de kwaliteit van de uitleenfunctie handhaven, maar tegelijkertijd de kosten omlaag brengen met als doel betalende leden vast te houden en middelen voor andere doeleinden vrij te spelen. Zij wil dit bereiken door de inzet van vrijwilligers, door samen te werken binnen de branche en door (landelijk/provinciaal ontwikkelde) innovaties als de “cashless library” te implementeren.

Het integreren van de fysieke en digitale bibliotheek

In het feit dat de digitale bibliotheek een landelijke verantwoordelijkheid is (zie de paragraaf Koninklijke Bibliotheek op pagina 5), schuilt het gevaar dat er een 2-delings komt tussen digitale en fysieke bibliotheek terwijl ze elkaar juist zouden moeten versterken. Dit kan voorkomen worden door de digitale bibliotheek nadrukkelijker in de lokale fysieke bibliotheek te presenteren en leden kennis te laten maken met de mogelijkheden en voordelen (24/7) van de digitale bibliotheek. Dit realiseert de Bibliotheek door zelf mediawijzer te worden, door dienstverlening en uitstraling van de digitale en fysieke bibliotheek op elkaar af te stemmen en door letterlijk de digitale bibliotheek in de fysieke bibliotheek te presenteren en de instrumenten die hiertoe landelijk ontwikkeld worden lokaal te implementeren.

Het versterken van de educatieve functie

De Bibliotheek Ommen wil een grotere bijdrage leveren aan het voorkomen van laaggeletterdheid door het bieden van maatwerkprogramma's op het gebied van taal, lezen en mediawijsheid om zo de kans op succesvol maatschappelijk participeren te vergroten. Het betreft programma's en activiteiten voor de jeugd vanaf 0 jaar zodat hen optimale ontwikkelkansen worden geboden (Boekstart voor baby's, Boekstart in de kinderopvang en onderdelen van de bibliotheek op school). Daarnaast wil de bibliotheek ook programma's en activiteiten voor volwassenen bieden zoals het Taalpunt waar taalcoaches gekoppeld worden aan laaggeletterden en Digisterker waarbinnen men leert om te gaan met de e-overheid. Daarnaast biedt de Bibliotheek faciliteiten die persoonlijke ontwikkeling faciliteren (werkplekken, toegang tot materialen, presentatieruimte). Zij realiseert dit door samen te werken met het onderwijs, peuterwerk, maatschappelijke instellingen en vrijwilligers en door het benutten van de kansen die landelijke en provinciale gesubsidieerde projecten/programma's bieden (denk aan de Voorleesexpress). Het Kindplein (brede school) dat in de nabije toekomst nabij de bibliotheek gerealiseerd zal worden, biedt ook een mooie gelegenheid tot inhoudelijke afstemming.

Het versterken van de ontmoetingsfunctie

De bibliotheek is al van nature een laagdrempelige ontmoetingsplaats. Met de herinrichting is nog meer ruimte gecreëerd voor ontmoeting (werkplekken, presentatieruimte, ruime aantrekkelijke

leestafel). De Bibliotheek wil dit meer benutten en deze faciliteiten aan derden ter beschikking stellen. De Bibliotheek wil ook samen met gebruikers en maatschappelijke organisaties activiteiten initiëren die de kernfuncties van de Bibliotheek (lezen, leren en informeren) versterken en tevens bijdragen aan verbinding, sociale cohesie en sociale activering. Dit kan zowel in de Bibliotheek als daarbuiten, denk bijvoorbeeld aan de dorpshuizen in de kleinere kernen. De Bibliotheek wil dit realiseren in samenwerking met maatschappelijke partijen (o.a. samen doen team) en met de inzet van vrijwilligers.

Ook digitaal ontwikkelt de bibliotheek zich tot ontmoetingsplaats door facebook en twitter nog meer in te zetten en door het opzetten van blogs rond bepaalde thema's.

Het versterken van (de positie van) de bibliotheek

Allereerst versterkt de bibliotheek uiteraard haar positie door bovenstaande speerpunten (strategische keuzes) te realiseren. Daarnaast zal nog meer samenwerken binnen en buiten de branche ook de komende periode het antwoord zijn op veel kansen en bedreigingen. De positie van de Bibliotheek wordt ook versterkt als zij beter kan aantonen wat haar maatschappelijke waarde is. Er moeten nieuwe breed gedragen kengetallen komen die vervolgens dan ook uit de systemen te halen moeten zijn. Dit staat zowel landelijk als provinciaal hoog op de agenda. Ook het professionaliseren van de marketing is belangrijk. Een oplossing daarvoor wordt gezocht in de samenwerking met het netwerk en andere bibliotheken. Het implementeren van de nationale bibliotheekpas maakt hier ook onderdeel van uit.

2.3 Strategische doelstellingen

Gelijk aantal leden

- Minder sterke daling aantal betalende leden dan landelijk
- Toename aantal jeugdleden (via leesbevorderende programma's)
- Overgrote deel digitale leden gemeente Ommen lid via fysieke bibliotheek

Vergroten draagvlak bibliotheekwerk

- Gedragen nieuwe kengetallen*
- Aantoonbare resultaten*
- Tevreden gemeentebestuur
- Tevreden klanten (Biebpanel)

Bijdragen aan gemeentelijke beleidsdoelstellingen

- Verlagen (toekomstig) percentage laaggeletterden**
- Vergroten percentage inwoners dat overweg kan met digitale overheid**
- Bieden van stageplekken en werkervaringsplaatsen
- ?

Aantoonbare inspanning op het gebied van

- Optimaliseren van de uitleenfunctie
- Integreeren van de fysieke en digitale bibliotheek
- Versterken van educatieve functie
- Versterken van de ontmoetingsfunctie
- Versterken van de positie van de Bibliotheek

*Voor het ontwikkelen van nieuwe kengetallen en meetinstrumenten is de Bibliotheek Ommen afhankelijk van hetgeen landelijk (of provinciaal) ontwikkeld wordt.

**De vraag is hoe dit meetbaar is. Bij voorlopig gebrek aan meetinstrumenten (en nulmeting), kunnen in ieder geval afspraken gemaakt worden over bijvoorbeeld het aantal deelnemers/gebruikers van een dienst/product.

2.4 Kritische succesfactoren

Er zijn twee kritische succesfactoren:

- onvoldoende middelen
- capaciteit personeel

Onvoldoende middelen om ambitie waar te maken?

Zoals in bijlage 1 te lezen is biedt het beschikbare budget geen tot nauwelijks ruimte tot innovatie of verbreding van de dienstverlening. Daarnaast heeft de Bibliotheek te maken met dalende inkomsten (daling aantal betalende leden) en stijgende kosten. De ambitie wordt alleen waargemaakt door de huidige dienstverlening anders vorm te geven, door meer samen te werken, door een grotere inzet van vrijwilligers en door het aanboren van nieuwe geldstromen. Of dat allemaal gaat lukken is onzeker en vergt in ieder geval tijd.

Capaciteit medewerkers

Ook de capaciteit van de medewerkers vormt een risico en hangt uiteraard samen met de beperkte middelen. De totale capaciteit bedraagt 2,9 fte. Daarnaast vergt de verbreding van de dienstverlening competenties die niet in voldoende mate aanwezig zijn. Er wordt daarom een organisatie- en formatieplan gemaakt waarin beschreven wordt wat nodig is en hoe daar in de periode 2016-2019 naar toe wordt gewerkt. Middelen om het tekort aan capaciteit te overbruggen zijn het inzetten van vrijwilligers, het samenwerken met partners, het bijscholen van medewerkers en het aannemen van medewerkers met nieuwe competenties ter vervanging van medewerkers die natuurlijk uitstromen. Ook dit vergt tijd.

De ontwikkelingen gaan te hard en de kritische succesfactoren zijn te “kritisch” om voor de gehele periode 2015-2019 een concreet en gedetailleerd meerjarenplan uit te werken. Deze toekomststrategie schetst een richting en geeft bij de strategische keuzes in hoofdlijnen weer hoe de Bibliotheek de richting vormgeeft en de strategische doelstellingen wil behalen. Op basis van deze strategie, de ontwikkelingen en de stand van zaken op dat moment wordt er jaarlijks een plan ontwikkeld met daarin de voor dat jaar te behalen resultaten. Omdat deze toekomststrategie pas halverwege 2015 wordt vastgesteld, volgt hieronder een plan voor de periode 2015/2016. Sommige resultaten komen zo wel onder “flankerend beleid” als onder een strategische keuze terug.

Resultaten “flankerend beleid”

- Formatie- en organisatieplan 2016-2019
- Implementeren van het in 2014 ontwikkelde vrijwilligersbeleid:
  - o Handboek vrijwilligers op de website
  - o Werving, scholing en inzet vrijwilligers in “schatkamer”
  - o Werving, scholing en inzet voorleesvrijwilligers (Boekstart en Voorleesexpress)
- Scholing medewerkers in digitale bibliotheek/mediawijsheid (i.s.m. bibliotheek Raalte)
- Exploratie samenwerkingsmogelijkheden met gebiedsteam Ommen
- Meeliften met minimaal 2 provinciale marketingcampagnes gericht op ledenbehoud/-werving
- Exploratie schaalvergroting/samenwerken binnen de branche
- Genereren extra middelen
  - o bijdragen afnemers van nieuwe diensten
  - o andere subsidiekanalen (landelijk en provinciaal)
- Behalen certificering voorjaar 2016
- Deelname aan en follow-up Biebpanel (marktonderzoek)
- Deelname aan en follow-up medewerkersonderzoek

Resultaten “optimaliseren van de uitleenfunctie”

- Inzet vrijwilligers in “schatkamer”
- Afstemming binnen reserveringsregio over transport, collectie, parameters uitleensysteem
- Implementeren cashless library? (al in 2016 of later?)
- Ontwikkelen en uitvoeren jaarplan “schatkamer”
- Meeliften met minimaal 2 provinciale marketingcampagnes gericht op ledenbehoud/-werving

Resultaten “integreren van de fysieke en digitale bibliotheek”

- Implementeren wat hiervoor landelijk/provinciaal ontwikkeld wordt
- Workshops i.s.m. Tabletcafé
- Fysieke aandacht/ruimte voor digitale bibliotheek
- Scholing medewerkers in digitale bibliotheek/mediawijsheid (i.s.m. bibliotheek Raalte)

Resultaten “versterken van educatieve functie”

- Resultaten Taalpunt per jaar:
  - o 15 vrijwillige taalcoaches
  - o 20 deelnemers (waarvan 1/3 NT1, 2/3 NT2)
  - o 1 systeeminterventie
  - o oprichten taalgroep(en)
- Voorleesexpress: 5 voorleesgezinnen in 2015, 8 in 2016
- Exploratie Digipunt (Digisterker)

- Exploratie samenwerking peuterwerk
- Consolideren Boekstartcafé (gemiddeld 10 baby's per activiteit)
- Consolideren succes Tabletcafé (gemiddeld 35 deelnemers per activiteit)
- Consolideren samenwerking/dienstverlening PO
- Afstemmen samenwerking met het Kindplein
- Consolideren leesbevorderende (jeugd)activiteiten
- Opzetten en onderhouden "ruilcollectie" buitenscholen
- Met gemeente exploreren mogelijkheden voor "de bibliotheek op school"

Resultaten "versterken van de ontmoetingsfunctie"

- Implementatie I-Workspace (i.s.m. Arcon)
- Consolideren Boekstartcafé, Tabletcafé
- Opzetten blog rond Tabletcafé
- Consolideren aantal activiteiten en deelnemers Ccoba
- Exploratie samenwerkingsmogelijkheden met gebiedsteam Ommen (Samen Doen Ommen)
- Er leven veel ideeën, maar heeft in 2015/2016 geen prioriteit en is mede afhankelijk van de uitkomst van de samenwerkingsmogelijkheden met gebiedsteam Ommen, de rol die de gemeente voor de bibliotheek ziet en de middelen die hiervoor beschikbaar komen.

Resultaten "versterken positie van de bibliotheek"

- Monitoren van maatschappelijk rendement: implementeren wat hiervoor landelijk/provinciaal ontwikkeld wordt
- Afspraken met gemeente over resultaten per onderdeel dienstverlening (aantal deelnemers taalpunt, inspanningsverplichting, etc.)

Bijlage 1 Terugblik Meerjarenplan 2011-2014

In 2010 ging het in een aantal opzichten niet goed met de Bibliotheek Ommen waardoor de bibliotheek in haar voortbestaan bedreigd werd. De bibliotheekvoorzieningen (Ommen en Lemele) waren verouderd en de financiële situatie was op zijn zachtst gezegd zorgwekkend. Al jaren werd de exploitatie afgesloten met een negatief resultaat en kende de bibliotheek een negatieve egalisereserve. De gemeente had inmiddels aangegeven niet meer bereid te zijn de jaarlijkse tekorten (deels) aan te vullen.

De Bibliotheek ontwikkelde daarop een reddingsplan voor de periode 2011-2014. Het reddingsplan beoogde enerzijds de bibliotheek weer financieel gezond te maken en anderzijds het moderniseren van de dienstverlening en meer specifiek het moderniseren van de “schatkamer”. Een randvoorwaarde daarbij was de spreiding zo goed mogelijk overeind te houden.

Om het structurele exploitatietekort weg te werken:

- is de bibliotheek in Lemele getransformeerd tot een servicepunt,
- zijn in plaats van de bibliobus bescheiden collecties ondergebracht bij de scholen die gebruik maakten van de bibliobus,
- is het abonnementstarief verhoogd (in lijn met provinciale afspraken),
- is het aantal bemande uren en het aantal m² in Ommen teruggebracht.

Om de dienstverlening (schatkamer) te moderniseren:

- is “de bibliotheekformule” ingevoerd:
  - o moderne inrichting gebaseerd op retailtechnieken
  - o scholing medewerkers in retailtechnieken
  - o ruime openstelling (door onbemande openstelling)
  - o aanpassing collectie
- is aansluiting gezocht bij de landelijke digitale infrastructuur (digitale bibliotheek).

Door de verkoop van het pand in Lemele was het mogelijk de modernisering van de schatkamer te bekostigen alsmede het negatief saldo van de egalisereserve aan te vullen.

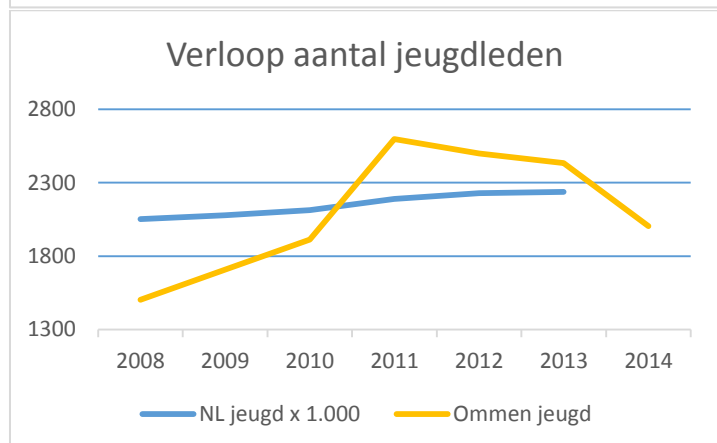
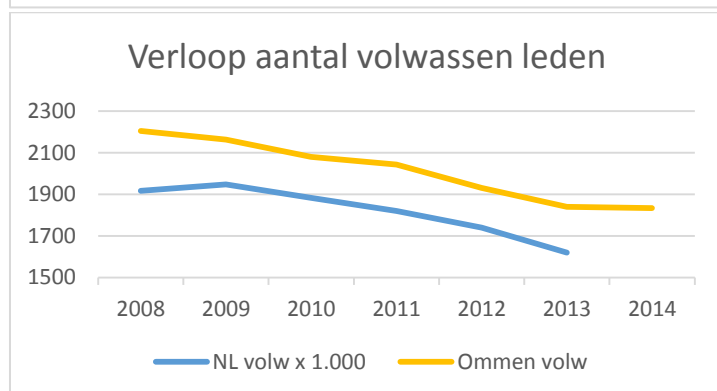
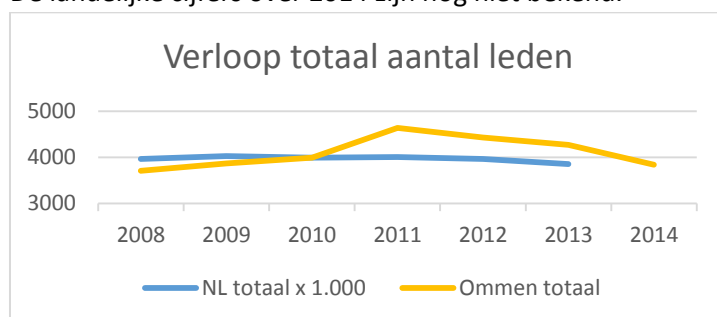
In 2014 zijn we daarnaast in samenwerking met partners gestart met het Taalpunt (voor laaggeletterden), het tabletcafé (mediawijsheid voor volwassenen) en i-Workspace (ondersteunen burgerinitiatieven). Projecten die grotendeels draaien op vrijwillige inzet.

Conclusie

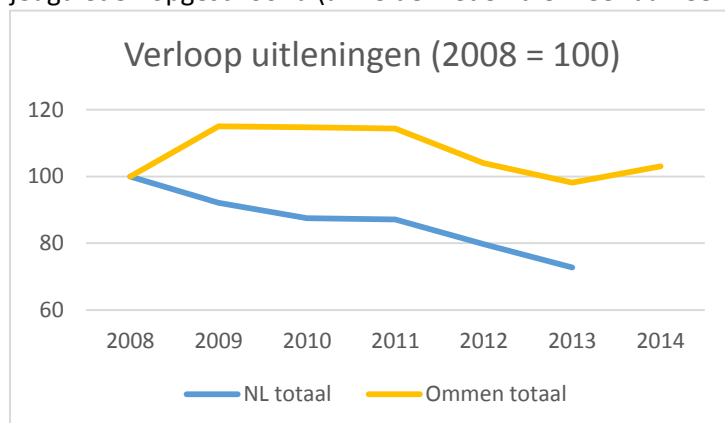
De dienstverlening rond de “schatkamer” is gemoderniseerd en dat is terug te zien aan de uitleencijfers. Daarnaast is de financiële situatie nu gezond; de negatieve egalisereserve is weggewerkt en er is geen exploitatietekort meer. Maar de financiële positie blijft wel kwetsbaar en biedt geen ruimte om tegenvallers op te vangen en de mogelijkheden om de dienstverlening verder uit te breiden naar de “werkplaats” en “ontmoetingsplaats” zijn beperkt waardoor een deel van de mogelijkheden/waarde van de bibliotheek onbenut blijven/blijft.

Bijlage 2 Cijfers: uitleen en leden

De landelijke cijfers over 2014 zijn nog niet bekend.

In 2014 zijn voor het eerst sinds de overstap in 2011 op een nieuw ledenadministratiesysteem de jeugdleden opgeschoond (afmelden leden die meer dan een jaar niet actief zijn geweest).

De herinrichting (en ruimere openstelling) eind 2013 hebben in Ommen gezorgd voor een groei van het aantal uitleningen. (De verwachting is dat landelijk de uitleen in 2014 verder is afgenomen).